

Рудич О.О.
(м. Полтава)

Специфіка формування художнього образу у процесі використання дитячої англомовної книжки

У сучасному інформаційному суспільстві чітко прослідковується глобальний процес універсалізації. Цей процес охоплює всі сфери життєдіяльності людини, усі етапи її особистісного становлення та розвитку цивілізації взагалі. Спостерігається певне спрощення загальноосвітніх програм, що призводить до уніфікації рівня знань учнів та часткового обмеження індивідуальних творчих можливостей кожного зокрема.

На нашу думку, активне використання літературних першоджерел, англомовних зокрема, створення власних художніх образів у процесі читання допоможе запобігти уніфікації, деперсоналізації особистості.

Для сучасної дитини читання стає складним процесом, що вимагає більших зусиль для повноцінного сприймання прочитаного тексту (тобто отримання естетичної та інтелектуальної насолоди). Зусилля ці полягають у концентрації уваги, пам'яті, використання образного, абстрактного, логічного мислення. Сприймання аналогічної інформації із екрану телевізора чи дисплея комп'ютера вимагає набагато менше зусиль (не потрібно уявляти події, створювати власний художній образ). Варіант створеного художнього образу буде один – запропонований. Сам складний процес створення власного художнього образу, що характеризується активним його дослідженням, фантазуванням та пошуком адекватної ідеї образу, – випадає.

Німецький літературознавець В. Ізер вважає, що “література є необмеженим розгортанням уяви, через це заняття нею має бути подібним до тренінгу уяви” [3: 201].

Це питання дедалі частіше знаходить своє відображення у роботах не лише лінгвістів, але і психологів, культурологів, педагогів, оскільки

створення художнього образу є спробою відтворення дійсності за кількома відомими умовами. Складний процес створення художнього образу має свої особливості, розпочинається із сприймання художнього тексту. У даному контексті не варто відкидати психологічні аспекти формування художнього образу. Тетяна Щербан наголошує: «Необхідно позбутися упередження, що психологія не здатна серйозно допомогти вдосконалити аналіз літературного твору»[6:98].

Складний процес сприймання характеризується наявністю відповідних уявних асоціацій: «Складаючи невід’ємну частину творчості, асоціативність, яка породжує у людини процеси сугестії, невід’ємна від найважливіших функцій художньої творчості – пізнавальної, виховної, естетичної насолоди спілкування з твором» [6:99].

Щодо специфіки такого процесі сприйняття твору Тетяна Щербан пише: «Сугестивність як властивість художньо-образного мислення відрізняється від наукової творчості специфічною формою художньої образності. У процесі творчості асоціації матеріалізуються в художньому творі, впливають на сприймання, будять емоційну й інтелектуальну сприйнятливність, розвиваючи фантазію і уяву..» [6:99].

При чому асоціативний ряд буде абсолютно суб’єктивним – різним для кожного реципієнта: «Стан особистості сприймаючого – важливий фактор у прийомі сугестивної інформації, закладеної художником у здобутку. Інтелектуальний рівень, світогляд, освіченість, світовідчуження, загальна культура, емоційний світ – усе це має істотне значення при сприйнятті здобутку. Чим розвинутіші і багатші ці фактори, тим глибші, багатогранніші та ширші асоціативні уявлення, що складають духовне багатство і насолоду особистості від художнього твору» [6:100]. Варто також враховувати таке поняття як «читацький досвід», від якого залежить кількість, швидкість виникнення та інформативна насиченість асоціацій.

У ході сприймання художнього образу дитина активно досліджує його художньо-емоційну цінність, змістове навантаження: «Художня творчість і

сприйняття творів – дві взаємозалежні сторони засвоєння людиною дійсності» [6:100].

Дитина суб'єктивізує усі отримані емоційно-естетичні враження, знаходить найбільш повну інформацію про суть, ідею художнього твору взагалі.

Інтеграція різних видів мистецтв у процесі створення художнього образу сприяє загальному художньому розвитку особистості шляхом візуалізації зв'язків та конкретизації етапів взаємодії видів мистецтв між собою. Стосовно використання інтеграції різних видів мистецтва О.Савченко висловлює думку про те, що воно має виняткове значення у загальнокультурному розвитку дитини як засіб передачі досвіду свого народу і усього суспільства, як джерело дитячої творчості і засіб спілкування [4: 55].

Вагомим чинником формування художнього образу є ілюстрація. Вона допомагає дитині співвіднести колір зі звуком, образ зі словом, що підсилює естетичне враження від книги. Ілюстрація також дає оцінку (морально-естетичну) певним героям чи подіям (кольором, спеціальною художньою технікою виконання малюнка, композиційним його вирішенням). Сучасні технічні засоби та використання нетрадиційних, новаторських підходів до оформлення художнього тексту дозволяє створювати якісну книжку. Відомі ілюстратори дитячої англійської літератури сьогодні активно використовують фотографію у процесі створення образів (Анджелла Барретт), ксерокопії початкового ескізу (Реймонд Бріггс), комп'ютерну графіку (Лорен Чайлд). Популярності набрали ілюстрації у стилі колаж (Сара Фанеллі), що перегукується з грою, часто об'єкти не промальовуються детально, дозволяючи дитині «дофантазувати» (Шарлотта Воук), багато робіт вирізняють імпровізація та спонтанність (Квентін Блейк). Відомий британський ілюстратор Патрік Бенсон вважає головним завданням ілюстратора: «..надавати візуальні підказки до тексту, певні образи – зачіпки, які стануть своєрідним трампліном для читацької фантазії» [5].

Інший відомий ілюстратор Джон Бернінгем стосовно своїх робіт писав: «Моя аудиторія – не лише діти, а люди загалом. Простота моїх малюнків не означає їх дитячості» [5]. Дійсно, на сучасному етапі малюнок до дитячої книжки має відображати філософську ідею твору та суб'єктивізоване, емоційне сприймання цієї ідеї автором ілюстрації.

На думку Є.Белкіної “... усі види мистецтва поділяються на слухові та зорові, часові та просторові (просторово-часові, або синтетичні), тобто твори, що розгортаються у часі, музичні, літературні, театральні, і ті, що застигли – статичні, розташовані у просторі – закріплені у тій чи іншій матеріальній формі” [1: 5].

Книжка уможлиблює читання уголос (сприймання «на слух»), власне читання, перегляд ілюстрацій, використання цілої низки креативних видів діяльності (виготовлення власних ілюстрацій, поробок, написання творчих робіт, складання кросвордів, драматизації тощо). Аналіз дитячих робіт показує педагогу, наскільки добре підготовлені учні до сприймання нового матеріалу. Дуже часто кольорове оформлення дитячої роботи свідчить про емоційне ставлення дитини до навчального матеріалу. Аналізуючи методики викладання предметів мовного курсу у вищих навчальних закладах Канади, М.Лещенко відзначає: “Своєрідним контролем за глибиною розуміння учнями змісту фразеологічних словосполучень використовують завдання з пантоміми. Мистецтву оволодіння живою розмовною мовою сприяють музичні уявлення дітей про висоту, силу, протяжність, тембр, ритм звуків ” [2: 214]. Поезія, так само як і музика, теж має звукові характеристики: ритм, силу, співзвучність, тембр, ритмічну структуру. Музика є засобом передачі емоційного стану автора та виконавця твору. Поезія, крім інформації про емоційний стан автора, містить іще певну інформацію про його думки, рівень його особистісного розвитку, рівень володіння мистецтвом слова. Як музичні, так і поетичні твори дитина обирає в залежності від власних фізіологічних та вікових особливостей. У молодшому віці – твори (як музичні, так і поетичні), що характеризуються нескладним емоційним

навантаженням (народні пісні, малі віршовані форми) і лише згодом вчать ся сприймати більш складні твори.

У контексті можливості інтеграції мистецтва слова і мистецтва звуку (музики) варто відзначити, що музика може бути фоном для підсилення естетично-емоційного враження від літературного твору, супроводом під час творення дітьми власних ілюстрацій, може бути передумовою формування в учнів відчуття ритму і сили звуку, крім того, музика створює специфічну атмосферу, роблячи її дружньою, гармонійною, спонукаючи до творчості. Реалізуючи ритмічну драматизацію (ритми вірша визначає темп рухів), учні поступово переходять від пантоміми до хореографії, стають спроможними передавати настрій високо ліричних творів.

Створення художнього образу за допомогою інтеграції різних видів мистецтва, з урахуванням сучасних тенденції педагогічної та психологічної думки, який відповідає інтересам сучасного дитячого соціуму надасть дитині додаткові можливості творчої та особистісної реалізації та стимулюватиме інтерес до подальшого самостійного читання.

Література:

1. Белкіна Є. Від подиву до творчості. Естетичне виховання дітей засобами образотворчого мистецтва // Мистецтво та освіта. — 1998. — № 2. — С. 12–18.
2. Лещенко М.П. Зарубіжні технології підготовки вчителів до естетичного виховання. — 2-ге вид., доп. — Київ, 1995. — 192 с.
3. Лещенко М.П. Щастя дитини – єдине дійсне щастя на землі: До проблем педагогічної майстерності. — Київ. АСМІ, 2003. — 304 с.
4. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. — К.: Абрис, 1997. — 416 с.
5. Тобі Гленвіль. Портрети ілюстраторів/ www.britishcouncil.org/ukraine.

6. Щербан Т. Сугестивність художнього образу. // Педагогіка і психологія професійної освіти. Науково-методичний журнал. – 2004. – № 1. – С. 98– 103.

Ключові слова: сучасна дитяча англійська література, інтеграція різних видів мистецтв, художній образ, стимуляція інтерес до читання.

Анотація

Стаття посвячена проблемі формування художественного образу в процесі читання англійської дитячої літератури. Розглядається питання необхідності інтеграції всіх видів мистецтва в процесі створення художественного образу.

Ключевые слова: современная детская англоязычная литература, интеграция различных видов искусства, художественный образ, стимуляция интереса к чтению.

Summary

The article is devoted to the problem of art vision evaluation while modern English literature for children reading. The necessity of integration of all arts while forming of an art vision is proved.

Key words: modern English literature for children, encouraging the interest in reading, art's integration, art vision.